

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserterate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 26. oktobra 1900.

Politični oddelek.

Poštene volitve!

Čim bolj se bližajo državnozborske volitve, toliko močnejše postaja volilno gibanje, in toliko bolj se razburjajo duhovi. Volitve se bodo sicer vršile šele meseca decembra, a vzlic temu so že sedaj vsa druga politična vprašanja stopila v ozadje, in se je vse javno zanimanje osredotočilo na volitve. Atmosfera postaja napetjša; tudi se tod in tam že vidijo bliski in se čuje grom . . .

Stari Bismarck je bil mož, ki je dobro poznal ljudi in razmere ter jih včasih prav točno označil s kakim jedrnatim izrekom. O volilnih bojih je nekoč dejal: „Nikdar ljudje ne lažejo tako grdo, kakor po kakem lovu in pred kakimi volitvami“. To je pribita resnica, ki velja za vse dežele in za vse narode. Boji niso nikjer lepi, tudi politični boji ne, in ti še najmanj, ker ti razvnemajo človeške strasti v največji meri.

Pri političnih bojih se gre za pridobitev oziroma ohranitev politične moči, in zato skuša vsaka stranka svoji nasprotnici podkopati ugled in zaupanje ter oboje sebi pridobiti. Zahtevali bi preveč, ako bi rekli, da naj bo volilni boj vedno le boj za načela in naj se samo z načeli vodi, samo v znamenju programov. To bi bilo jako idealno, ali človek je slabotno grešno bitje in zato tudi politični boji niso snažni, ampak prav grdi.

Pri nas je v tem oziru še veliko hujše, kakor drugod. Vzrok je temu pač naš nesrečno nagli temperament in vzrok je tudi našega ljudstva zaostalost v politični izobrazbi. Večina našega ljudstva še danes ni zmožna, presoditi stvarno kak političen program, spoznati, kateri je boljši, katera stranka je na pravi poti in katera ne, in katera stranka zastopa javne koristi bolje in uspešneje. Pri našem ljudstvu odločujejo še vedno „šlagerji“, ki so često prav brez smisla in z demagogičnim

hujskanjem ter si pri tem ubogem ljudstvu še vedno veliko več opravi, kakor s stvarnimi argumenti.

In vsled tega se nam je bati za prihodnje tedne prav ljutih osebnih bojov, zlasti ker velja v nas pregovor, da volilec ne gre v boj za kako osebo nego vedno le proti osebi. Boj bo strasten, dasi so moralne posledice takega boja uprav grozne, dasi trpi vsled takega boja ves narod.

Nekoliko lepše in dostojnejše bi se mogel vender tudi politični boj voditi, in ni ravno potrebno, da nastane pri vsakih volitvah pravo mesarsko kjanje nasprotnikov, ni treba, da se vodi tako sramotno pobalinska polemika, kakor jo je upeljal razupiti tednik katoliško-narodne stranke. Seveda, če se začne že sedem tednov s psovskami pred volitvami kakor „konjski mešetar“ in „grajski valpet“, potem je naravno, če pridejo na dan 30 % obresti, prisleparjene penzije in ljubavne aventure iz Budimpešte, in potem je zaman pričakovati, da volilni boj ne bo nespodoben.

Po naši skromni sodbi bi bila dolžnost duhovščine, da poda dober izgled, zlasti ker so glasila katoliško-narodne stranke prva ubrala tiste strune, katerih bi ne slišali radi pri prihodnjih volitvah. Sosebno bi svarili duhovščino, naj v cerkvi opusti politično agitacijo. Vse sovraštvo proti duhovščini, kar ga je v deželi, ves verski indifrentizem je le posledica politične agitacije v cerkev. Duhovnik ima in to prav vsak, od najboljšega do najslabšega, zunaj cerkve toliko vpliva in ugleda, da mu ni treba zanašati politiko v cerkev. Mi nikakor ne odrekamo duhovniku pravice do agitacije, nasprotno, mi priznavamo vsakemu duhovniku pravico, da sme agitirati kolikor hoče. Ali kakor sodnik v sodni dvorani, tako tudi duhovnik ne sme v cerkvi politizirati. To kratko malo ni pošteno, če se v cerkvi agituje za volitve, ker v cerkvi ne sme duhovniku nihče ugovarjati in ga ne sme nihče zavračati. Pošteno je pa le, če se tudi nasprotniku dovoli, da se zagovarja.

Politikovanje v cerkvi je provzročilo že dosti zlega na Slovenskem, sosebno na Kranjskem. Če opusti duhovščina agitacijo v cerkvi, moral se bo prihodnji volilni boj vršiti v spodobnejši obliki in izostane tisto strašno pohujšanje, ki so ga v zadnjem desetletju provzročile vse volitve. Naj bi vendar duhovščina trezno in brez predsodkov prevdarila, kaj jej je koristil boj! Razmere, kakršne so bile pred 10 leti, ko se je izdala parola, da se morajo liberalci ugonobiti, niso bile niti senca današnjih razmer. Katoliško-narodna stranka je sejala veter in žanje vihar! Pred 10 leti smo na Kranjskem živeli liberalci samo v domišljiji nekaterih prenapetnežev, a program narodne stranke, sprejet na prvem shodu njenih zaupnikov, svedoči, da je bila ta stranka strogo katoliška. Klun je tedaj rekel, da je tisti program le prežvevani program katoliške stranke. In danes? Danes zametuje ta stranka sama tisti program in danes je pravi liberalizem na Kranjskem prvi faktor, katoliška stranka pa je v deželnem zboru in deželnem odboru brez vpliva.

Sedaj se slika na steno kulturni boj. S tem se hoče strašiti ljudstvo. Tudi v tem se ne bo nič pametnega dosešlo, nego le še večjo škodo napravilo. Slišal se je že, četudi iz popolnoma nepoklicanih ust usodepolni klic. Tisti klic sicer ni imel onega smisla, ki mu ga je pripisovalo katoliško časopisje, ali v vsaki stranki se nahajajo radikalni elementi, ki silijo v ospredje in iščejo novega gesla, s katerim bi mogli boj poostriti. Kakor se sedanje liberalno gibanje, mereče na popolno politično emancipacijo od duhovščine, posledica prestrastnih zadnjih splošnih deželnozborskih volitev, tako je lahko mogoče, da letošnje državnozborske in prihodnje deželnozborske volitve porode novo gibanje, ki se utegne vršiti v znamenju gesla, ki bo duhovščini donesel na uho kakor tiste svetopisemske trombe, od katerih se je podiralo zidovje Jerihe. Zatorej pozor na besede, ki jih je na II. katoliškem shodu izpregovoril kardinal Missia: All zu scharf macht schartig!

Politični pregled.

Notranji položaj. — Razni znaki svedočijo, da se vrši za kulisami tih in oster boj mej bivšo desnico in bivšo levico. Kdo zmaga, se zdaj pač še ne ve, ali na kateri strani je odločilni vpliv, to se razvidi iz odgovora, ki ga da ministrstvo na zahtevo deželnega odbora češkega, naj se čim prej skliče dež. zbor češki. Nemška levica upa na zmago in dela že načrte za prihodnost. deli že ministrske portfelje mej svoje člane in dela naklepe glede parlamenta. Tako je že sklenila, da s pomočjo Poljakov, Italijanov in socialnih demokratov odstrani dosedanjega predsednika poslanske zbornice in spravi na njegovo mesto levičarskega veleposestnika. Tudi želi, da se določi nov ključ za razdelitev mandatov v posameznih odsekih. Ko je bil te dni Jaworski na Dunaju, imeli so levičarji z njim razne konventikelne. Če se je mož udal, se kmalu izkaže; pri njegovi odjenljivosti napram levičarjem je to lahko mogoče.

»Zveza desničarskih strank«. Ko je po krivdi viteza Jaworskega razpadla desnica, ustanovili so češki veleposestniki, krščanskonarodna zveza in centrum posebno jednoto, imenovano „zvezo desničarskih strank“. Predsednikom

te zveze je bil izvoljen grof Pallffy, a namen jej je bil, biti nekak most mej poljskim in češkim klubom. Ta zveza je imela v nedeljo sestanek, na katero so došli zastopniki vseh treh rečenih klubov. Posvetovanje se je sukalo okolu vseh aktualnih vprašanj in sklenilo se je dovoliti v bodoči poslanski zbornici na obnovitev stare desnice.

Volilno gibanje. — Nemška napredna stranka je izdala gostobeseden manifest na volilce, v katerem govoriči o slovanski diktaturi in zahteva nemško diktaturo v obliki nemškega državnega jezika. — V stranki dunajskih krščanskih socialistov je nastal razpor; delavci so zahtevali, naj se mandati pete kurije na Dunaju njih prepuste, kar pa je vodstvo odločno odklonilo, češ, da stranka ne pripozna nikakih posebnih stanovskih interesov. V volilnem razredu lačnih stanov bodo torej kandidirali možje iz vrst sitih stanov. — Na Tirolskem se je osredotočilo volilno gibanje na boj zoper izvolitev barona Dipaulija. Celo volilni shod v Kalternu, kjer je dom barona Dipaulija, se je soglasno izrekel zoper izvolitev dosedanjega poslanca. To je za Dipaulija hud udarec, in vse kaže, da bo mož propadel. — Na Gorenjem Avstrijskem so se volitve volilnih mož iz pete kurije že izvršile in so bili izvoljeni sami pristaši katoliške stranke.

Ogerska. — Državni zbor se je baval s poroko nadvojvoda Franca Ferdinanda z grofico Chotekovo. Vladni predlog kaže, da je poroka morgomatična, in da niti nadvojvodova soproga niti v tem zakonu rojeni otroci nimajo nikacih pravic do prestola.

Rusija. — Ruski listi pojasnjujejo na prav zanimiv način, zakaj se Rusija ni hotela na Kitajskem preveč angaževati, in zakaj se je kar mogoče najhitreje izvlekla iz kitajskih homatij. Vzrok je Balkan in bližnji evropsko-azijski vshod. Rusija si je z orožjem zagotovila mir v Mandžuriji, a čim je to dosegla, je svojo pozornost obrnila drugam. Tam jo nekaj posebno zanima: razpor mej sarajevskim nadškofom Stadlerjem in avstrijsko-ogrsko vlado ter nameravana zgradba strategične železnice v novopazarski sandžak. „Rossija“ pravi, da ta Stadlerjeva afera in ta železnica kaže, zakaj se Avstro-Ogrska ni vdeležila kitajske ekspedicije, ker ima svojo Kitajsko na Balkanu. „Novoe Vremja“ pa pravi: Dokler je v Srbiji vladal Milan, je imela Avstrija za slučaj vojne na razpolaganje vse srbske železnice in je mogla preko Srbije kreniti v Solun. Zdaj, ko Milana ni več v Srbiji, treba druge potl in zato se sezida železnica iz Sarajeva do Mitrovice. Počakati treba, kaj poreko k temu avstrijskemu projektu Turčija in druge sosedne države. Avstrijski listi bi te železnice ne bili smeli imenovati strategične, ker ta beseda spominja na to, da Evropa ni pooblastila Avstrije, da sme Bosno in Hercegovino okupirati, nego le, da napravi red. Ta red je napravljen, in naloga Avstrije v Bosni in Hercegovini je dognana.

Nemčija. — Te dni se je zgodila važna personalna prememba v nemški državi. Tretji državni kancelar, knez Klodvik Hohenlohe je nakrat odstopil in na njegovo mesto je prišel državni tajnik grof Bülow. Hohenlohe ni povse prostovoljno odstopil. Še 11. t. m. je knez Hohenlohe izjavil, da nima nobenega vzroka odstopiti in še 12. je naznanil, kako misli opravičiti, da se državni zbor toliko časa ni sklical. Nekaj dni potem so došli grof Bülow, minister Riesthofen in voditelj cesarjeve kabinetne pisarne Lukanns, in koj nato je knez Hohenlohe odstopil. Njegovim naslednikom je imenovan grof Bülow, ki bo pravi cesarjev kancelar, to je, ki bo s svojo osebo kril cesarja, sicer pa izviševal več ali manj slepo cesarjeve ukaze. V tem oziru je značilno, da nemško časopisje novemu kancelarju pred vsem pripisuje nalogo, brzdati preveč impulsivnega nemškega cesarja. Sodilo se je, da vsled imenovanja grofa Bülowa odstopi vsaj njegov nasprotnik in tekmeec Miquel, kar se doslej ni zgodilo. V političnem oziru je Bülow zvest nositelj Bismarckovih tradicij. Zdaj je goreč zagovornik trozveze, ker zdaj ima ta zveza samo namen, da-